

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Põllumajandustootja elukutse ja raskused kasumi teenimisel“**(omalgatuslik arvamus)**

(2019/C 353/12)

Raportöör: **Arnold PUECH D'ALISSAC (FR-I)**

Täiskogu otsus	20.2.2019
Õiguslik alus	kodukorra artikli 32 lõige 2 omalgatuslik arvamus
Vastutav seksioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	28.6.2019
Vastuvõtmine täiskogus	18.7.2019
Täiskogu istungjärk nr	545
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	188/0/5

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Põllumajandusettevõtete kasumlikkus ja majanduslik elujõulisus on tõsine probleem ELis, kus põllumajandustootja sissetulek moodustab keskmiselt ainult 46,5 % sissetulekust muudes majandussektorites. ELi põllumajandussektoril on väikesele kasumlikkusele vaatamata oluline roll, kuna see on maapiirkondade majanduse tõukejõud ja sektoris toodetud toit on kvaliteetne, vastates maailma rangeimatele standarditele. Keskkonnasäästlikkust ei ole võimalik saavutada ilma põllumajandusliku tegevuse puhul samavõrra oluliste majanduslike, äriliste, keskkonnavalaste ja sotsiaalsete elementideta.

1.2. ELi põllumajandussektor kindlustab tarbijad toiduga, vaatamata üha suuremale survele, mida avaldavad kliimamuutused ja ühiskonna nõudmised keskkonnasäästlikkusele. Lisaks aitab Euroopa põllumajandussektori tegevus kaasa sellele, et EL püsib rahvusvahelistel turgudel konkurentsivõimelise ja dünaamilisena ning et ELi väliskaubandus on ülejäägis. Samuti on ELi põllumajandussektor üks suuremaid töökohtade pakkujaid. Kogu ELis töötab põllumajandussektoris enam kui 40 miljonit inimest. Asjaomastes piirkondades on põllumajandus sageli ainus majandussektor, mis loob majanduskasvu ja töökohti.

1.3. ELis on vaja õiglast, läbipaistvat, hästi toimivat ja võrdsete võimalustega toiduainete tarneahelat, mis on hea põllumajandustootjatele ja kõikidele sidusrühmadele, sh töötajatele, jaemüüjatele ning esmajoones tarbijatele. Riigi tasandil tuleks kaaluda ümberpööratud turuläbirääkimiste lähenemisviisi, et luua väärtusahelad eesmärgiga tagada põllumajandustootjatele kahekordse miinimumpalga suurune kuusissetulek.

1.4. ELi põllumajandussektor tagab positiivsed avalikud teenused ja välismõju, mida turul ei tunnustata. Toiduga kindlustatuse ja samal ajal rangeimate tootmisstandardite järgimise eesmärk on täidetud. Siiski ilmnevad üha uued probleemid, nt kliimamuutused, järsemad hinnakõikumised, samuti madalama standardiga tootmissüsteemide kõlvatu konkurents, ebaausad kaubandustavad, maapiirkondade rahvastikukadu ja põllumajandustootjate vananemine, mis panevad ELi põllumajandustootjad ülemaailmsel turul keerulisse olukorda.

1.5. Uued tehnoloogiad koos kaasava teadus- ja innovatsioonitegevusega on üks võimalus ELi põllumajandussektori konkurentsivõime säilitamiseks ja selleks, et ELi põllumajandustootjad saaksid jätkusuutlikkuse probleemi otse ja tulemuslikult lahendada.

1.6. Elukestvat õpet ja oskuste arendamist on vaja selleks, et anda ELi põllumajandustootjate käsutusse õiged vahendid ning kasutada põllumajandusettevõtetes paremini uue tehnoloogia võimalusi ja innovatiivseid lahendusi.

1.7. ELi põllumajandustootjad on võtnud mitmeid meetmeid eesmärgiga aidata enam kaasa võitlusele kliimamuutustega, sest nad märkavad nende mõju üha rohkem, kogevad koristusaegade muutumist, varajasi või hiliseid öökülmi, tulekahjusid, üleujutusi ja põua perioode. Lisaks ei tohiks keskkonnameetmed kahjustada toiduohutust ja neid võttes tuleks arvestada, et põllumajandustootjad väärivad õiglast tasu kestlikkus- ja leevendusmeetmetega sageli kaasneva täiendava töö eest.

1.8. Tugev EL soovib täita lisaks Lissaboni lepingu eesmärkidele ka ülemaailmsed eesmärgid, nt Pariisi kliimakokkuleppe eesmärgid ja ÜRO kestliku arengu eesmärgid. Ambitsioonikate kohustuste täitmist tuleb toetada kindla eelarve ja tõhusa poliitikaga, mis tagaks põllumajandus- ja maapiirkondade tuleviku, arengu ja jõukuse. Euroopa põllumajandustootjatel ja -ühistutel on vaja järgmiseks perioodiks tugevat ühise põllumajanduspoliitika eelarvet.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostab arvamuse eesmärgiga rõhutada Euroopa põllumajandustootjate tähtsat rolli ja nende panust ELi majandusse. Nad aitavad kaasa ülemaailmsele toiduga kindlustatusele ja hoiavad maapiirkonnad elujõulistena. Seda panust ei hinnata sageli vääriliselt, mis võtab noortelt julguse vanemate talu üle võtta ja vähendab sektori atraktiivsust uute ettevõtjate jaoks.

3. **Põllumajandustootjate roll ELis**

3.1. ***Panus toiduga kindlustatuse, tervisliku ja toitva toiduga varustamise ning kogu ELi majandusse***

3.1.1. Toidu ja biomassi üha kasvava nõudluse taustal on ELi põllumajandustootjad, nende ühistud ja nende ettevõtted pühendunud Euroopa kodanikele ja kogu maailma tarbijatele ohutu ja kvaliteetse toidu tootmisele, töötlemisele ja turustamisele. Nad kindlustavad tarbijad toiduga, vaatamata üha suuremale survele, mida avaldavad kliimamuutused ja ühiskonna nõudmised keskkonnasäästlikkusele. Lisaks aitab Euroopa põllumajandussektori tegevus kaasa sellele, et EL püsib rahvusvahelistel turgudel konkurentsivõimelise ja dünaamilisena. EUROSTATi andmetel ⁽¹⁾ moodustas põllumajandussektori osa 2017. aastal 1,2 % ELi SKPst ja selle loodud (kogu)lisandväärtus oli 188,5 miljardit eurot. Samuti aitab põllumajandussektor kaasa ELi väliskaubanduse ülejäägile, sest kõnealusel aastal eksporditi põllumajandustooteid 137 miljardi euro eest.

3.2. ***Tööhõive maapiirkondades ja vähem soodsates piirkondades***

3.2.1. ELi toidutarneahel on ELi suurimaid majandussektoreid, luues ja säilitades majanduskasvu ja tööhõivet ning andes tööd ligikaudu 40 miljonile inimesele. Ligikaudu 10 miljonit inimest töötab vahetult põllumajandusettevõtetes ja -ühistutes. Teatavates piirkondades leidub töökohti ainult põllumajanduses.

3.3. ***Põllumajandustootjad traditsiooniliste maastike säilitajate ja maa haldajatena***

3.3.1. ELi põllumajandustootjad, põllumajandusettevõtted ja -ühistud kasutavad ligikaudu 173 miljonit hektarit maad, mis moodustab ligikaudu 39 % ELi kogupindalast. Põllumajandustootjad ja nende pereliikmed hoiavad maapiirkondade maastikke ja elurikust, tuues ühiskonnale palju kasu. Nad harivad väsimatult maad ja maastikke ning nende tegevus aitab kaasa äärmuslikest ilmaoludest tingitud suurskatastroofide mõju leevendamisele. Peale selle on paljud põllumajandustootjad metsaomanikud ja nende panus metsade säästvasse majandamisse on märkimisväärne. Lisaks aitavad põllumajandustootjad säilitada ja taastada maapiirkondade traditsioonilisi maastikke, tagades kultuuripärandi kaitse ja ka positiivse koostoime ELi turismisektoriga. Ent põllumajanduses seni tehtud jõupingutused ei varja siiski asjaolu, et Euroopa ja maailma bioloogilise mitmekesisuse eesmärkide, sealhulgas mesilaste, putukate ja lindude kaitse saavutamiseks on vaja palju rohkem jõupingutusi ja meetmeid. See on osaliselt vastuolus kasumi teenimise vajadusega, mistõttu peab EL põllumajandussektorit suure keskkonnapanuse eest kindlasti premeerima täiendavate vahendite eraldamisega ühisele põllumajanduspoliitikale.

⁽¹⁾ Eurostat, Agriculture, forestry and fishery statistics 2018.

4. Muutused põllumajandustootjate elukutses

4.1. Ühiskonna suurenevad nõudmised tervislikule toitumisele, toidu päritolule ja kvaliteedile, keskkonnamõjule ning loomade heaolule

4.1.1. Tarbijate käsutuses on suur hulk teavet toodete kohta, mida nad iga päev tarbivad. Nad pööravad ka üha suuremat tähelepanu toidu päritolule ja kvaliteedile ning selle keskkonnamõjule. Muud olulised tarbijate valiku mõjutajad on loomade heaolu hea tava järgimine ja kaugus toidu tootmise kohast, sh toiduahelate lühendamine.

4.1.2. Tarbija ootustele vastamiseks on ELi põllumajandustootjad hakanud võtma meetmeid, et veelgi parandada loomade heaolu ja vähendada põllumajandustootmise negatiivset mõju keskkonnale ja mulla kvaliteedile, tootes samal ajal kvaliteetseid tooteid. ELi põllumajandustootjad, keda abistavad ametiasutused ja teadlaskond, investeerivad uue tarbimismustriga kohanemisse oma energiat ja ressursse.

4.2. Tehnoloogia ja innovatsiooni roll põllumajanduses

4.2.1. ELi põllumajandussektor on tehnoloogilise ja digitaalse revolutsiooni esirinnas, olles võtnud kasutusele paljud uuendused geneetikavaldkonnas, automatiseeritud sõidukid, robotid, droonid, satelliitfotod, kaugseire, suurandmed jne. Lisaks on põllumajandustootjad alati omaks võtnud, arendanud ja kasutusele võtnud uuenduslikke põllumajandusettevõtete ärimudeleid ja maaviljelustavasid, sh uue tehnika ja tootmismeetodid, mis on suurendanud saagikust ja kohandanud põllumajandusliku tootmise tavasid paremini muutuvatele oludele.

4.2.2. Seega aitavad uued tehnoloogiad ELi põllumajandustootjatel tagada toiduga kindlustatuse, järgides samas maailma rangeimaid standardeid ja täites tarbijate ootuseid. ELi põllumajandustootjad saavad niimoodi uusi tehnoloogiaid kasutades keskkonnaprobleeme otse ja tulemuslikult lahendada. Näiteks saab taimekaitsevahendite kasutamist vähendada, kui kasutada koos erinevaid tehnoloogiaid, millest põllumajandustootjatel on abi tootmise igas aspektis. Muu hulgas saavad uued aretusmeetodid kõige mõjusamalt vähendada taimekaitsevahendite kasutamist ja suurendada taimede loomade vastupanuvõimet kahjuritele, seentele ja välispatogeenidele.

4.2.3. Tehnoloogia on seotud nii tootmisega kui ka jälgitavuse, toiduohutuse, loomade heaolu ja kliimamuutuste leevendamise meetmetega, mis aitavad ELi põllumajandussektoril püsida maailma ühe kõige arenenuma ja ohutumana.

4.2.4. ELi põllumajandustootjate juurdepääs rahastamisvõimalustele on ülitähtis selleks, et nad saaksid võtta kasutusele uuenduslikke tehnoloogilisi lahendusi. Seda arvestades tuleb subsidiaarsus ühise põllumajanduspoliitika teise samba raames uues ühises põllumajanduspoliitikas säilitada ja seda edendada. Oluline on mõista, et ELi põllumajandustootjad võtavad uusimad väljaarendatud tehnoloogiad oma ettevõtetes kasutusele ainult juhul, kui laenusamine on lihtne.

5. Probleemid

5.1. Kliimamuutused

5.1.1. ELi põllumajandustootjad aitavad olulisel määral kaasa kliimamuutustega võitlemisele, sest nad märkavad nende mõju üha rohkem, kogevad koristusaegade muutumist, varajasi või hiliseid öökülmi, tulekahjusid, üleujutusi ja põuaperioode. Kliimamuutustega tulemusliku kohanemise meetmed on seetõttu põllumajandusettevõtete pikaajalise elujõulisuse jaoks elulise tähtsusega. Samas vähendavad põllumajandustootjad heitkoguseid nii põllumajandusettevõtetes kui ka mujal säästva majandamise tavade rakendamise, uute tehnoloogiate kasutuselevõtu, samuti põllukultuuride, õlgede, sõnniku ja muude taastuvate energiaallikatena kasutatavate jääkide tõhusama kasutamise, päikeseenergia ning tuuleenergiast ja ka muudest allikatest pärit elektri abil. Põllukultuuridest ja loomakasvatustajadest saadavaid tooteid võib kasutada ka ringmajanduse põhimõtteid järgides põllumajandusettevõttes kohapeal biokütuste ja taastuvate tööstuslike materjalide tootmiseks. Sellega aidatakse vähendada muude sektorite heitkoguseid ja ELi sõltuvust fossiilkütuste tarnetest.

5.1.2. Oluline on tähele panna, et Pariisi kokkuleppes ja ka kestliku arengu eesmärkides seati ELi põllumajandussektorile olulised eesmärgid, mis tuleb täita ajavahemikul 2030–2050. Euroopa põllumajandustootjad on nimetatud ülesannete täitmiseks valmis, kui neil on õiged tööriistad. Tööriistakast peab sisaldama positiivset ja hõlpsasti kasutatavat poliitikaraamistikku, uusi tehnoloogiaid ja veemajandusstrateegiaid (st veehoidlad ja niisutus) ning kindlat ühise põllumajanduspoliitika eelarvet põllumajandustootjate lisapingutuste püsivaks toetamiseks. Kui põllumajandustootjatel jääb puudu üks eespool nimetatud tööriistadest, ohustaks see toiduga kindlustatust ja kahjustaks ELis toodetava toidu kvaliteeti.

5.2. Sissetulekud põllumajandussektoris

5.2.1. Indeksina väljendatav sissetulek põllumajanduses⁽²⁾ aasta tööühiku kohta (ATÜ) oli ELi 28 liikmesriigis 2017. aastal 10,9 % suurem kui 2016. aastal. Seda tuleks siiski võrrelda muude majandussektoritega, kus keskmine sissetulek on palju suurem. Tegelikult moodustas põllumajandustootja ettevõtlustulu töötava pereliikme kohta 2017. aastal ainult 46,5 % kõikide majandussektorite keskmisest palgast.

5.2.2. Niisugune olukord mõjutab tugevalt sektori arengut ja selle üldist atraktiivsust välisosalejate, investorite ja pankadest partnerite jaoks, takistab koostoime loomist muude majandussektoritega ja suurendab maapiirkondades põlvkonnvahetuse probleemi.

5.3. Hindade kõikumine ja uute turgude tekkimine

5.3.1. Enamiku toodete tegelik (deflateeritud) hind oli 2017. aastal kõrgem kui 2016. aastal: piima keskmine hind tõusis 17,1 %, sigade hind 8,3 %, teravilja hind 3,0 %, kariloomade hind 2,2 % ja ka linnuliha kallines (1,0 %). Seevastu jätkas lammaste ja kitsede tegelik hind 2017. aastal alanemist (-1,4 %). Enamiku kaupade puhul kaasnes positiivne suundumus 2003. aastal alanud majanduskasvuga. Kuid 2008. aastal toimus äkiline hinnalangus, pannes rahvusvahelisel turul hinnad kõikumise, mis tekitas probleeme ELi väikestele ja keskmise suurusega põllumajandustootjatele, samuti hiljuti põllumajandussektoris investeerinutele.

5.3.2. ELi põllumajandussektor on väga eripalgeline ja reageeris seetõttu 2008. aasta hinnavapustusele erinevalt. Paljud väikesed ja keskmise suurusega põllumajandustootjad olid sunnitud tuginema oma majandustegevuse jätkamiseks ainult ÜPP otsetoetustele, kuid sellest ei piisanud ettevõtete majandusliku elujõulisuse tagamiseks.

ELi põllumajandustoodete ekspordi peamine kaubanduspartner on Ameerika Ühendriigid (2017. aastal 16 % põllumajandustoodete koguekspordist, netoväärtusega 33,3 miljardit eurot). ELi põllumajandussektori ekspordi kontsentreerumine ühele kindlale turule muudab sektori haavatavaks kolmandate poolte poliitiliste otsuste, mis võivad põhjustada tõsiseid hinnakõikumisi (nt ekspordikeeldude või kõrgete tollimaksude kehtestamine).

ELi ühtne turg on maailma kõige avatum ja juurdepääsetavam turg, jättes ELi põllumajandustootjad silmitsi probleemiga, et konkureerida tuleb imporditud põllumajandustoodetega, mille puhul on järgitud teistsuguseid standardeid. Kuid kolmandatest riikidest pärit toidukaupade jälgitavus ei ole veel täiuslik ja võivad ilmuda vastuolud imporditud toidukaupade kvaliteedi ja märgistuse vahel (nt uute aretusmeetodite abil välja töötatud toidukaubad, taimekaitsevahendite kasutamine, loomade heaolu standardite järgimine). Imporditud tooted on ELi turul väga konkurentsivõimelised, kuna on toodetud teistsuguseid standardeid järgides, tekitades pingeid ELi põllumajandustootjatele, kes juba järgivad maailma rangeimaid tootmisstandardeid.

5.4. Maapiirkondade rahvastikukadu ja põlvkonnvahetus

5.4.1. Euroopa Komisjoni andmetel on ELi 10,5 miljoni põllumajandusettevõtte kümnest juhust seitse (71,5 %) meessoost ja enamik (57,9 %) on 55-aastased või vanemad. Ainult ligikaudu kümnendik (10,6 %) põllumajandusettevõtete juhtidest on alla 40-aastased noored põllumajandustootjad ja naissoost põllumajandustootjate hulgas on nimetatud osakaal veelgi väiksem (8,6 %).

5.4.2. Põllumajandustootjad, metsaomanikud, põllumajandusettevõtted ja põllumajandusühised on ELi maapiirkondade majanduse selgroog. Põllumajandustootjate vananemisega kaasneb üldine maapiirkondade rahvastikukadu (ehk maapiirkondade tühjene mine), millel on otsesed tagajärjed piirkondade majanduse ja kogukonna struktuurile. Lisaks võtab põllumajandustootmise keskine kasumlikkus ja maa keeruline kättesaadavus noortelt julguse vanemate talu üle võtta.

6. Võimalused

6.1. Digiüleminek ja täppispõllumajandus

6.1.1. Põllumajandus on jõudnud digitaalselt tõhustatud põllumajandustootmise ajastusse, mil igal põllumajandustootmise etapil andmeid registreeriv seade saab edastada teavet kogumiseks, töötlemiseks ja analüüsimiseks. Suurandmete kasutamine võiks aidata põllumajandustootjatel jõuda tulevikku ja saavutada ambitsioonikad eesmärgid.

⁽²⁾ Eurostat, Agriculture, forestry and fishery statistics 2018.

6.1.2. Põllumajandusettevõttes saadakse mitmesuguseid andmeid, mida võib liigitada eri kategooriatesse, nagu maaviljelusandmed, finantsandmed, nõuetele vastavuse andmed, meteoroloogilised andmed, keskkonnaandmed, masinate andmed, töötajate andmed. Nende andmekogude allikad on üha võimsamad ja kulutõhusamad, nagu masinad, droonid, GPS, kaugseireseadmed, satelliidid, nutitelefonid, ning neid täiendavad teenuseosutajad, nõuandvad asutused ja riigiasutused. Lisaks koguvad muud väärtusahela partnerid, nt töötajad ja jaemüüjad, supermarketid, hüpermarketid ja reklaamiagentuurid, tohtul hulgal andmeid turgude kohta, millel põllumajandustootjad oma tooteid müüvad.

6.1.3. Andmete kogumine ja kasutamine ei ole põllumajanduses midagi uut, seda on tehtud põlluharimise algusest peale. Kuid tänu eksponentsiaalselt kasvavale andmete hulgale ja mahule on tekkinud uus võimalus arendada andmetepõhist põllumajandussektorit. Uudne on ka nii põllumajandusettevõtte tasandil reaajas saadava teabe kui ka andmete kogumiseks, talletamiseks, kasutamiseks, haldamiseks, jagamiseks, töötlemiseks ja edastamiseks kasutatava tehnoloogia kvaliteet.

6.1.4. Et põllumajandustootjad jätkaksid uute tehnoloogiate kasutusele võtmist, on väga tähtis nii andmete omandiõigus kui ka õigus määrata, kes andmetele juurde pääsevad ja kes neid kasutada tohivad. Praegu ei ole andmete omandiõigus selgesti määratletud üheski ühises raamistikus. Seetõttu töötati ELi põllumajandussektoris välja lepingu alusel põllumajandusandmete jagamise käitumisjuhise, ⁽³⁾ milles täpsustatakse andmete looja õigus saada tema tegevuse käigus loodud andmete kasutamise eest hüvitist.

6.1.5. Digiüleminekul ja täppispõllumajandusel on oluline roll ELi põllumajandussektori tuleviku kujundamisel. Need mõjutavad ka tööturгу ja põllumajanduses vajalikke oskusi ning muudavad põllumajandustootjate rolli ja põllumajandusühistute ärimudeleid.

6.2. **Kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise meetmed**

6.2.1. ELi põllumajandussektoris on võetud viimastel kümnenditel keskkonnasäästlikkuse parandamiseks suur hulk meetmeid. Ühise põllumajanduspoliitikaga on kehtestatud ranged ja raskelt täidetavad keskkonnameetmed ning säästva majandamise tavad, millega muudetakse põllumajandustootjate põllutöö viise, kombineerides kvaliteeti edukalt kestlikkusega.

6.2.2. Põllumajandusel ja metsandusel on kliimamuutuste leevendamisel eriline roll, sest need on ainsad majandussektorid, mille tegevusega eemaldatakse fotosünteesi abil atmosfäärist kasvuhoonegaase. Seda sektori saavutust ei tunnustata, arvutata ega arvestata asjakohaselt ikka veel täiel määral. Poliitikakujundajad peaksid lisaks püüdma paremini hinnata seda, kuidas metsade, samuti üheaastaste põllukultuuride ja püsikultuuride kasvatamine võiks mõjutada kasvuhoonegaaside heitkoguseid.

6.2.3. Praegu sooviksid põllumajandustootjad, et nende jõupingutusi kliimamuutustega võitlemisel tunnustaksid nii ühiskond kui ka poliitikakujundajad. Just poliitikakujundajad peaksid saama aru, et keskkonnameetmed ei tohi kahjustada toiduohutust, ja pidama silmas seda, et põllumajandustootjad väärivad õiglast tasu kestlikkus- ja leevendusmeetmetega sageli kaasneva täiendava töö eest.

6.3. **Läbipaistvam turg kogu toiduainete tarneahelas**

6.3.1. Euroopa Komisjoni 2017. aasta märtsis avaldatud teabelehe kohaselt on toidutarneahelas antava lisaväärtuse jaotus järgmine: ligikaudu 25 % põllumajandustootjale, 25 % toidu töötlejale ning 50 % toidu jaemüügi ja tootlustusteenuste osutajale.

6.3.2. Praegu tuleb rangelt järgida Euroopa ebaausate kaubandustavade direktiivi. Põllumajandusliku toidutarneahela ettevõtjate seas valitsevad pidevalt suured erinevused põllumajandustootjate ning põllumajandustoodete ja toiduainete töötajate läbirääkimispositsioonide osas. Sellele tasakaalustamatusele aitavad oluliselt kaasa suured kaubandusorganisatsioonid (supermarketid, hüpermarketid, kogu Euroopas tegutsevad suured toidu- ja töötlemistööstuse kojad).

6.3.3. Töötlemise ja jaemüügi etapid on suurendanud oma summaarset toiduainete tarneahelas antavat lisaväärtust samas taktis tarbijate nõudluse suurenemisega esmatarbekaupade järele. Samas on põllumajanduses antav lisaväärtus alates 2014. aastast vähenenud (2016. aastal 4 % väiksem). Selle on tinginud suuremad sisendikulud, mille põhjus on konkurentsi nappidele ressurssidele, samuti põllumajandustootjate piiratud võimalused anda põhitootle lisaväärtust või saada selle eest tasu.

⁽³⁾ COPA-Cogeca – EU Code of conduct on agricultural data sharing by contractual agreement.

6.3.4. Lisaks on Oxfam oma hiljutises (2018. aasta) uuringus „Ripe for change“ osutanud ebavõrdsusele toiduainete tarneahelas, tuginedes muu hulgas näidetele Ühendkuningriigist, Madalmaadest ja Saksamaalt. Lõpptarbijahindade jaotust põhjalikumalt analüüsides leiti Ühendkuningriigile keskendunud uuringus, et 2015. aastal läks enam kui pool (52,8 %) hinnast suurtele kauplustele, 38,5 % läks hulгимüüjatele ja toiduainete tootjatele ning ainult 5,7 % hinnast läks väikestele põllumajandustootjatele ja töötajatele. Ülejäänud 3 % hinnast läks sisendikulude katteks.

6.3.5. Arvestades nimetatud asjaolusid, võttes arvesse jaemüügisektori suurt kontsentreeritust ja hästi toimiva siseturu kaitsmise äärmisest olulisust, oli hea lähtepunkt ELi raamõigusakt, mis sisaldab ebaausate kaubandustavade keeldu, sh kontrolli- ja järelevalveme-hhanisme koos hoiatavate karistustega. Ülioluline on jätkata turu läbipaistvamaks muutmise püüdlust, millega tagatakse põllumajandustootjatele õiglane osa väärtusest. Lisaks rakendatakse 2020. aasta juulis uut lähetatud töötajate määrust, mis peab aitama kaasa põllumajandustootjate õiglasemale ja läbipaistvamale majandustegevusele riigi tasandi.

6.3.6. Riigi tasandil tuleks kaaluda ümberpööratud turuläbirääkimiste lähenemisviisi, et luua väärtusahelad eesmärgiga tagada põllumajandustootjatele kahekordse miinimumpalga suurune kuusissetulek.

7. Lahendused

7.1. Põllumajanduslike pereettevõtete süsteem, mida Euroopa tarbijad tõeliselt väärtustavad, vajab häid poliitikameetmeid, õiglast ja arukat reguleerimist ning tugevaid ja tõhusaid õigusakte, mis aitaksid leevendada äärmuslike hinnakõikumiste ohtu ja üha suuremaid erinevusi tarneahela jõudude vahelkorras. Põllumajandusturgude töökond on samm õiges suunas, kuid seda tuleb veelgi tugevdada.

7.2. ***Põllumajandustootjate vajadustele kohandatud teadusuuringud ja innovatsioon, mitut osalist hõlmav lähenemisviis ning sidusrühmade vahetu osalemine***

7.2.1. Teadusuuringute praktilisel rakendamisel on sidusrühmade osalemine otsustav tegur. Põllumajandustootjate huvide seadmine innovatsioonitegevuse keskmesse mitte ainult ei kiirenda selle mõju avaldumist oluliselt, vaid tagab ka teadusuuringute ja innovatsioonitegevuse tulemuste rakendatavuse. Lisaks on selle abil kergem veenduda, et teadusuuringuteks eraldatud rahalised vahendid kulutatakse mõistlikumalt.

7.2.2. Põllumajandustootjad, põllumajandusettevõtted, metsaomanikud ja nende ühistud võivad ka valitsusprogrammide kaudu olla innovatsiooni ja majanduskasvu tõukejõuks. Seetõttu tuleks edendada ja ergutada nende osalemist põllumajanduse, toidu, metsamajanduse ja vesiviljeluse valdkonna teadusuuringutes ja innovatsioonitegevuses päris algusest peale. Nende osalemisega projektide kõikides etappides tagatakse teadusuuringute ja innovatsioonitegevuse suurem nõudluspõhisus ning aidatakse ka kaasa praeguse lõhe ületamisele teadlaste ja praktika vahel, et jõuda rakendatavate lahendusteni. Lõpptulemus peaks olema ELi põllumajandustootjate ja taimekasvatavate konkurentsivõime suurenemine.

7.3. ***Tiipsete ja kvaliteet (mahetootmine, geograafilised tähised, tootemargikujundus ja lühike toiduainete tarneahel)***

7.3.1. Suure lisaväärtusega tooted, nt geograafilise tähisega ja mahetooted, on paljude ettevõtjate, eelkõige põllumajandustootjate hea sissetulekuallikas. Konkreetset toiduainete tarneahelad pakuvad isegi rohkem huvi, kui neis ei ole vahendajaid. Sel juhul muutuvad lühikesed tarneahelad väga tasuvaks sissetulekuallikaks põllumajandustootjatele ja tootmispiirkonnas elavale maakogukonnale.

7.3.2. Täpsemalt on ELi lühikesed tarneahelad alternatiiv tavapärastele pikematele toiduainete tarneahelatele, kus väikestel põllumajandustootjatel või ühistutel on sageli nõrk läbirääkimispositsioon ja tarbijal on võimatu jälgida, kas toit on pärit tuntud tootjalt või kohalikust piirkonnast. Selline toidutarneahelate süsteem pakub suurt huvi, sest vastab nii põllumajandustootjate kui ka tarbijate paljudele vajadustele ja võimalustele. Eri liiki lühikeste toiduainete tarneahelate (st üksikisikute korraldatav otsemüük ja/või ühiselt korraldatav otsemüük, partnerlused – kogukonna toetatud põllumajandus) arendamine on üks ühise põllumajanduspoliitika lähenemisviise Euroopa konkurentsivõime parandamiseks. Lühikesed toiduainete tarneahelad võivad olla muutuste tõukejõuks või eeskujuks, kuidas suurendada läbipaistvust, usaldust, võrdsust ja kasvu toidutarneahelas.

7.3.3. Piisav toiduga varustus tagab ELi kodanikele teatava sotsiaalse stabiilsuse nende elus, arvestades iseäranis, et maailma teatud osades napib toitu, mis on Euroopasse või muudesse riikidesse suunduva majandusliku rände üks põhjuseid.

7.4. **Haridus ja uute oskuste omandamine primaarsektori arenguks (lühidalt)**

7.4.1. EUROSTATi andmetel on enamikul ELi põllumajandusettevõtete juhtidel üksnes praktilised kogemused. 2016. aastal oli selliseid juhte 68,3 % (kümnest seitse). Vähem kui kümnendik (9,1 %) põllumajandusettevõtete juhtidest on saanud täieliku põllumajandusliku väljaõppe ja ülejäänud 22,6 % on saanud põllumajandusliku baasväljaõppe.

7.4.2. Primaarsektoris on haridus uute tehnoloogiate kasutamise parandamiseks ja ajakohastamise edendamiseks ülioluline.

7.4.3. See on elulise tähtsusega praegu, mil digioskused muutuvad nüüdisaegse põllumajandusettevõtte juhtimise oluliseks koostisosaks. Digioskusi on vaja paljudes valdkondades ja põllumajandus ei ole erand. Põllumajanduses vajatakse üha rohkem inimesi, kellel on IKT- ja digioskused, kuid eelkõige maapiirkondade majandustegevuses on selgesti tuntav oskuste nappus.

7.4.4. Et põllumajandustootjate kogukond saaks tehnoloogilise ja digipöörde võimalusi täielikult kasutada, on vaja parandada põllumajandusettevõtete töötajate digioskusi.

7.4.5. Seda saab teha põllumajandusettevõtte tasandil ja ka tootjate ühendustes ja ühistutes, samuti ELi haridus- ja koolitussüsteemis, kus tuleb pakkuda elukestva õppe programme uute oskuste omandamiseks.

Brüssel, 18. juuli 2019

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER